

**PLASTİK SANATLAR ALANINDA ÇALIŞMIŞ DEVLET
SANATÇILARIMIZ HAKKINDA BİYOGRAFİK BİR İNCELEME**
A BIOGRAPHICAL REVIEW OF OUR STATE ARTISTS WHO WORKED IN THE FIELDS OF
PLASTIC ARTS

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KARİP

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
fkarip@agri.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0002-8957-1568>

Öz

Devlet sanatçısı unvanı, sanata olan katkıları ve yaptıkları hizmetler sonucunda, Kültür Bakanlığı'nın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile 1971 yılında verilmeye başlandı. 1971-1991 yılları arası 67 sanatçıya 'Devlet Sanatçısı' unvanı verildi. Bu sanatçılardan 6'sı unvanı kabul etmediler. 1998'de tanımı genişletilerek 89 kişiye Devlet Sanatçısı unvanı verince ressam Mehmet Güteryüz 18 Şubat 2000 yılında "Devlet Sanatçısı Olacak ve Bu Haktan Yararlanacaklar ile Bunların Nitelikleri ve Seçilmeleri Hakkında Yönetmelik" ve bu yönetmeliğe dayanılarak 89 kişiye "Devlet Sanatçısı" unvanı verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle Danıştay 10. Dairesi'nde dava açtı. Danıştay, 18 Ocak 2002 tarihinde, 89 kişinin unvanını iptal etti. Yönetmeliğin iptalinden sonra bir daha hiçbir sanatçıya unvan verilmedi. Bu çalışma 1971-1991 yılları arasında devlet sanatçısı unvanı verilen ve plastik sanatlar alanında çalışmış sanatçılarımızın sanatçı yönlerini biyografik açıdan ele almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Devlet Sanatçıları, Plastik Sanatlar, Biyografi.

Abstract

As a result of their contributions to the arts and the services they made, state artist title started to be given to the artists in 1971 with the proposal of the Ministry of Culture and the President's approval. Between 1971 and 1991, 67 artists were given the title of 'State Artist'. Six of these artists did not accept this title. When State Artist title was given to 89 people by expanding its definition in 1998, Mehmet Güteryüz filed a lawsuit on February 18, 2000 with the 10th Chamber of the Council of State requesting the annulment of the procedure for granting the title of State Artist to 89 persons on the basis of this regulation and "the Regulation on the Qualifications and Elections of the State Artist who will be State Artist and Benefit from this Right". On 18 January 2002, the Council of State annulled the titles of 89 persons. No artist was given the title again after the cancellation of the regulation. This study deals with the artistic aspects of the artists who worked as a state artist between 1971 and 1991 and worked in the field of plastic arts.

Key words: State Artists, Plastic Arts, Biography.

Giriş

Ülkemizde ilk kez, “sosyal devlette sanat” kavramı, sosyal devlet niteliğinin, devletin nitelikleri arasında sayıldığı 1961 Anayasası'nın “Bilim ve Sanat Hürriyeti” başlıklı 21. maddesidir. Bu madde ile “herkesin bilim ve sanatı serbestçe öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahip olduğu” düzenlenmiştir (Erdoğan, 2008). Sanatın ve sanatçının korunması ise 1982 Anayasa'sında ‘sosyal güvenlik başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır (1982 AY m.64).

Günümüzde birçok devletin çeşitli sanat alanlarına kamu bütçesinden finansman sağladığı, bir takım sanat alanlarını sübvansese ettiği ve ekonomik, sosyal, siyasi veya ideolojik nedenlerle güzel sanatlar alanında çeşitli roller üstlendiği görülmektedir (Kovancılar ve Kahrıman, 2007: 22). Ülkemizde 1971-1991 yılları arası Kültür Bakanlığı'nın tavsiyesi, Cumhurbaşkanlığı'nın onayı ile Türkiye'yi yurtdışında temsil eden kişilere ‘devlet sanatçısı’ unvanı verilmiştir. Bu unvan ile maaşa bağlanan sanatçılara yurtdışı seyahatlerinde birtakım ayrıcalıklar sağlanmaktadır. Ayrıca Devlet Sanatçıları VIP salonlarını kullanabilmekte, devlet törenlerinde protokolde ağırlanabilmektedirler.

Devlet Sanatçısı Olacak ve Bu Haktan Yararlanacaklar ile Bunların Nitelikleri ve Seçimleri Hakkında Yönetmelik ile kimlerin devlet sanatçısı olabileceği belirlenmiştir. Buna Göre, Devlet Sanatçılarından alanlarının özellik ve gereklerine göre aranacak nitelikler şunlardır:

- 1) Türk toplumunun kültür ve sanat hayatına üstün hizmette bulunmak,
- 2) Eserleri ve icrası ile yaratıcılık gücünü ve yeteneğini göstermiş olmak,
- 3) Mesleğinin örnek bir temsilcisi olmak,
- 4) Uluslararası düzeyde yeteneğini kanıtlamış olmak,

Devlet sanatçısı unvanı verilmek için Devlet kuruluşlarında görevli olma şartı aranmadığı gibi devlet kuruluşlarında görevli olmayan Devlet Sanatçıları 657 sayılı Devlet Memurları Kanunundaki ilgili mali haklardan yararlanamazlar.

Kamuoyunda tartışma konusu olan Devlet Sanatçısı unvanı 1998'de tanımı genişletilerek 89 kişiye Devlet Sanatçısı unvanı verilince Sanatçı Mehmet GÜLERYÜZ'ün 89 kişiye “Devlet Sanatçısı” unvanı verilmesi işlemine dayanak teşkil eden 22.08.1991

tarikh ve 20968 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Devlet Sanatçısı Olacak ve Bu Haktan Yararlanacaklar ile Bunların Nitelikleri ve Seçimleri Hakkındaki Yönetmelik ile bu Yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair 07.11.1998 tarih ve 23516 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmeliğin iptali” istemi ile açmış olduğu davada Danıştay 10. Dairesi'nin 18.01.2002 tarih ve 1999/2780 E., 2002/72 K. sayılı kararı ile söz konusu yönetmelik iptal edilmiş olup, Danıştay'ın ilgili kararı sonucunda 89 kişinin “Devlet Sanatçısı” unvanı kaldırılmıştır. Yönetmeliğin iptalinden sonra hiçbir sanatçıya bu unvan verilmemiştir (guzelsanatlar.gov.tr/).

1998'de Devlet Sanatçısı unvanı verilen ve daha sonra Danıştay kararıyla unvanları iptal edilen sanatçılar arasında plastik sanatlar alanında çalışan, ressam Orhan Taylan, Avni Arbaş, Kayıhan Keskinok, Fikret Otyam, Cemil Karababa; seramik sanatçısı Jale Yılmazbaşar ve Hamiye Çolakoğlu; fotoğraf sanatçısı Ozan Sağdıç; heykeltıraş Tankut Öktem, Metin Yurdanur; grafiker Mengü Ertel; karikatürist Turhan Selçuk ve Semih Balcioğlu yer almaktadır. Bu sanatçılardan unvanı kabul

Tablo.1 Devlet sanatçısı unvanı almış sanatçıların sanat dalları ve yıllara göre dağılımı

Sanat Dalları	1971	1981	1987	1988	1991	Toplam
Kompozitör	5	2				7
Piyano Sanatçısı	4		1		3	8
Keman Sanatçısı	2	2				6
Orkestra Şefi		2				2
Tiyatro Sanatçısı		2	3		2	7
Balerin			1			1
Opera Sanatçısı		1		2	2	5
Koro Şefi		1	1			2
Flüt Sanatçısı			1			1
Klasik Türk Müziği					6	6
Türk Halk Müziği					3	3
Halk Dansları					1	1
Pop Müzik					1	1
Yönetmen					1	1
Sinema Oyuncusu					2	2
Şair					1	1
Yazar					2	2
Ressam					4	4
Heykeltıraş					1	1
Seramik Sanatçısı					1	1
Toplam	11	10	7	2	30	61

etmeyenler arasında Jale Yılmazbaşar, Orhan Taylan, Avni Arbaş, Kayıhan Keskinok yer almaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde 1971-1991 yıllarını kapsayan 20 yıllık süre içerisinde devlet sanatçısı unvanı verilen sanat alanları görülmektedir. 1991 yılına kadar resim, heykel, seramik gibi sanat dallarında faaliyet gösteren sanatçılara unvan verilmemiş olması dikkat çekicidir. Plastik sanatlar alanında çalışan sanatçılarımıza bu unvan ancak 1 Şubat 1987'de Kültür Bakanlığı tarafından yönetmelikte yapılan bir değişiklikle kanun kapsamına alınmıştır. Ancak 1987 ve 1988 yıllarında verilen unvanlar arasında plastik sanatlar alanında çalışmış herhangi bir sanatçı bulunmamaktadır. Konuyla ilgili tartışmalar daha çok, devletin sanatçısı olur mu? Bu unvanı kimler hak etti, kimler hak etmedi? Kimler kabul etti, kimler kabul etmedi? şeklinde yoğunlaşsa da bu çalışma ile amacımız 1971-1991 yılları arasında devlet sanatçısı unvanı verilen ve plastik sanatlar alanında çalışmış sanatçılarımızın sanatçı yönlerini ve ortaya koydukları çalışmalarını incelemektir.

Ali Avni Çelebi (1904-1993)

Ali Avni Çelebi 1904 yılında İstanbul'da doğmuştur. Bir süre Vefa İdadisi'nde okuduktan sonra babasının teşvikiyle Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi'ne girmiştir. Burada, öğreniminin ilk iki yılını Hikmet Onat Atölyesi'nde desen çalışmalarıyla sürdürmüş, son iki yılda Çallı Atölyesi'nde yağlı boya tekniğini öğrenerek Sanayi-i Nefise Mektebi'ni tamamlamıştır. Bireysel olanaklarıyla 22 Mayıs 1911'de Münih'e gitmiş, kısa bir

Şekil 1 Ali Avni Çelebi, Silah Arkadaşları, 1932

süre Heinemann'ın özel atölyesine devam etmiştir. Daha sonra Münih Akademisi Grober atölyesine girmiş ve bir sönestr öğrenim görmüştür. Mahir Tomruk'un önerisiyle katıldığı Hans Hoffman Atölyesi'nde ise ancak iki ay çalışabilmiş, ekonomik yetersizlikler nedeniyle Berlin'de aile dostlarının yanında kalarak, Berlin Akademisi Kleve Atölyesi'ne devam etmek zorunda kalmıştır (guzelsanatlar.gov.tr/).

1927 yılında yurda dönünce Konya Kız Öğretmen Okuluna resim öğretmeni olarak atanmıştır. Bu sırada Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliğini kurulmasına öncülük etmiştir. Bu topluluğun üyeleri 1928 yılında Ankara Etnografya Müzesi'nde ve İstanbul'da Çağaloğlu'ndaki Türk Ocağı'nda eserlerini sergilemişlerdir (Tansuğ, 2008: 374). 12.07.1938'de Güzel Sanatlar Akademisi'ne atanmış, Leopold Levy atölyesinde görevlendirilmiştir. Ancak kısa bir süre sonra sanat görüşüne uymadığı için bu atölyeden ayrılarak Feyhaman Duran atölyesine geçmiştir ve Feyhaman Duran ayrılana dek bu atölyede hocalığını sürdürmüştür. 1 Mart 1968 tarihine kadar Akademi'deki öğretim üyeliği devam etmiştir (Gökkaya, 2006: 95).

Ali Avni Çelebi Türk Resim sanatına yeni boyutlar katan çağdaş resim anlayışının belirlenmesinde pay sahibi olan bir sanatçıdır. Dışavurumcu anlayıştan ve kübizmin uzantısı olan resimsel uygulamalardan; akıl, düşünce ve hayal gücü, dünya görüşü ve yeteneği paralelinde yararlanmış ve özgün bir yoruma ulaşmıştır (guzelsanatlar.gov.tr/).

Ali Avni Çelebi ilk kişisel sergisini 1932 yılında Gloria Sineması'nda açmıştır. CHP'nin Yurdu Gezen Ressamlar programına bağlı olarak iki ay Malatya'da kalmıştır. 1942 yılında yine aynı programla Bilecik'e gönderilmiş, buradan on bir eserle geri dönmüştür. 1944 yılında 6. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde ilk devlet ödülünü, Tahran sanat Bianeli'nde 1.lik ödülünü almıştır. İkinci kişisel sergisini 15-28 Kasım 1975, üçüncü kişisel sergisini de 14 Mayıs-14 Haziran 1977 tarihlerinde Aydın Cumalı Sanat Galerisi'nde açmıştır (Gökkaya, 2006: 95). 1975'ten başlayarak günümüze kadar biri Ankara'da, yedisi İstanbul'da olmak üzere sekiz kişisel sergi açan sanatçı, yurt içinde ve yurt dışında birçok karma sergiye de katılmıştır (guzelsanatlar.gov.tr/). Sanatçının en tanınmış eserleri Silah Arkadaşları (Resim.1), Uçurtma Uçuranlar, Tavla Oynayanlar, Kediler ve Sincap, Pedikürcü, Maskeli Balo, Dalgalı Deniz, Çamlık, Oturan Nü ve Vitrin'dir.

Sabri Berkel (1907-1993)

Sabri Berkel 1907 yılında hala Osmanlı hâkimiyetinde olan Makedonya sınırları içinde bulunan Üsküp'te dünyaya gelmiştir, ilk ve orta öğrenimini de burada tamamlamıştır. Berkel, 1927 ve 1928 yıllarında bulunduğu Belgrad Güzel Sanatlar Okulu Hazırlık Bölümü'nden diploma almış, bunun sonrasında Floransa Güzel Sanatlar Akademisi'nde Felice Carena atölyesinde çalışmıştır. İki yıl boyunca aynı akademide fresk ve gravür alanında da ders görmüştür. Bu dönemde sanatçı Rönesans kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmuştur (Gökkaya, 2006, 129). Bu arada Felice Carena, Galileo Cihini, ve Celettino Celestini'den dersler almıştır (Tansuğ, 2008: 378).

Şekil 2 Sabri Berkel, Simitçi.

1935 yılında Türkiye'ye gelmiş ve aynı yıl Akademi salonlarında desen yağlıboya ve Üsküp'te yaptığı baskı resimlerinden oluşan ilk kişisel sergisini açmıştır. Ankara'da iki yıl resim öğretmenliği yapmış, 1939'da ise Akademi'nin resim bölümünde gravür atölyesi asistanlığı yapmıştır (guzelsanatlar.gov.tr/).

Sanatçı, D Grubu'na 1941 yılındaki 9. sergilerinden itibaren katılmıştır. D Grubu'nun Nurullah Berk öncülüğünde çağdaş bir Türk sanatı yaratma çabasına ortak olan Berkel, bu yıllarda konu ve estetik olarak Türk sanatının mirası ile ilgili temalara yönelmiştir (Gökkaya, 2006: 159). 1949-1974 yıllarında Dekoratif Sanatlar Bölümü'nde galeri öğretmenliği, 1965-1969 yılları arasında Yüksek Resim Bölümü Başkanlığı yapmıştır (guzelsanatlar.gov.tr/).

Bir Balkan göçmeni olan Berkel'in bu durumu sanatını olumlu yönde etkilemiştir. Çünkü kültürel zenginliğini

sanatına çok doğru noktalara değinerek yansıtmış, sanat hayatında birçok farklı açı yakalamıştır. Çocukluk ve gençlik dönemlerini Yugoslavya'da geçirmiş ve bir Sırp okulunda Fransız eğitimi almıştır. Bu sayede o dönemlerini dini ve etnik birçok farklı olgularla birlikte geçirmiştir. Bu farklılıklar Genç Berkel'e zengin bir iç dünya kazandırmış, Berkel de bu durumu en iyi şekilde kullanmayı bilmiştir. Çocukluk ve gençlik dönemlerindeki kazanımları onu sanatına yakınlaştırmış. Dönem dönem kendi kültürel benliğinden kopmayarak; zaman zaman da modern anlayışa sahip birçok çalışma üretmiştir. Berkel'in bu denli zengin bir dünyaya sahip olması kendi hayatındaki sanatsal gelişmelere de aynı oranda yarar sağlayabileceği anlaşılabilir (Bayraktar, 2011: 28).

1961 yılında ise 22. Devlet Resim ve Heykel Yarışması'nda birincilik ödülü almıştır (guzelsanatlar.gov.tr). 1960-64 yılları arası Viyana'da Çağdaş Türk Sanatları sergilerinde, 1967-69 yılları arası Sao Paulo Bienalleri'nde sergi komitelerinde bulunmuştur. 1964 yılında Paris Cernuschi Müzesi'nde 'Eski Türkiye ve Bugünkü Türk Resmi' sergisine katılmıştır. Ayrıca 1948'de Amsterdam, 1951'de Atina, Brüksel, Paris, Viyana'daki 'Çağdaş Türk Sanatı' sergilerinde resimleri yer almıştır (Tansuğ, 2008: 379). 1977'de Hollanda hükümetinin davetlisi olarak Hollanda'ya gitmiş, oradaki sanat akademilerini incelemiştir. 1984'te "Rönesans'tan Günümüze" adıyla kendi portresini yapan dünyadaki önemli sanatçılardan bir koleksiyon oluşturan Floransa'daki Uffizi Müzesi, Sabri Berkel'den de bir otoportre almıştır (Aygün, 2010) Simitçi (Resim.2), Şişeli Natürmort, Zeybek, Taksim Meydanı, Kubbeler ve Tütün sanatçının en tanınmış eserleri arasında yer almaktadır.

Hüseyin Anka Özkan (1909-2001)

Hüseyin Anka Özkan 1909'da Dumurcalı'da doğmuştur. Edirne Öğretmen Okulu'nda okurken, resme yönelik ilgisi ilk olarak resim öğretmeni Ratip Aşır tarafından görülmüştür. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin ilgisiyle İstanbul'a öğretmen olarak atanmıştır ve bu sırada Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etmeye başlamış, 1931'de girdiği okulu 1940'da bitirmiştir. (Tansuğ, 2008, 388)

Akademi'deki ilk hocası İhsan Özsoy ve onun asistanı Mahir Tomruk'tur. İhsan Özsoy'la olan eğitim süreci çok kısa bir süre devam etmiş, Mahir Tomruk yönetiminde eğitimini sürdürmüştür. Eğitim açısından tam anlamıyla donanımını tamamlayamadığı fikrinin rahatsızlığını yaşadığı bir dönemde, Almanya'dan heykel bölümüne gelen Prof. Rudolf Belling'le Hüseyin Anka'nın heykel eğitiminde yeni bir dönem başlamıştır. Heykel sanatının

içine tam anlamıyla girişini ve bilinçlenmesindeki temel yaklaşımı Belling'e bağlamaktadır. Tekniği güçlü, malzemeye son derece hâkim bir sanatçı olan Hüseyin Anka, Antik ve Klasik Yunan heykellerinden etkilenen stiliyle figüre bağlı bir tavırla çalışmalar gerçekleştirmiştir (Özkarakoç ve Tükel, 2013: 51).

Resim 3 Hüseyin Anka Özkan, Yankı

Özkan heykel sanatına ilişkin ilk akademik terbiyeyi Ratip Aşir Acudoğu'ndan aldığını ve öğretmenin görevine başladığı yıl onun yardımıyla, Çanakkale Harbi'ni anlatan bir figür yaptığını da aktarmaktadır. Cumhuriyet döneminin ilk Türk heykeltıraşlarından biri olan Sanatçı profesyonel heykel çalışmaları ile ülkenin birçok yerine anıtsal nitelikte heykeller yapmıştır (Yılmaz, 2019). Prensipte herhangi bir sergiye katılmamıştır. Anıtkabir'in farklı yüzey ve mekânlarındaki heykel ve kabartma uygulamaları gerçekleştirmiştir.

Başlıca eserleri şunlardır: Cumhuriyet'in 50.Yılı kutlamaları çerçevesinde Taksim Gümüşsuyu Parkına yerleştirilen tek soyut çalışması olan "yankı" (Resim.3) adlı eseri. Anıtkabir'de Hürriyet Kulesi önündeki Erkek Heykel Grubu, Anıtkabir'de İstiklal Kulesi önündeki Kadın Heykel Grubu, Anıtkabir Aslanlı Yol Heykel Grubu, Mimar Sinan Anıtı Heykeli (Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi önü), İstanbul'da Hürriyet gazetesinin binasının cephesindeki erkek ve kadın gruplar ve aslanlar, Aydın, Antakya, Manisa, Trabzon, Van, Gönen, Diyarbakır, Atatürk anıtları.

Sadi Diren

1927 yılında İstanbul'da doğan sanatçı 1952 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü'nden mezun olmuştur. 1956-1958 yılları arasında Almanya'da Westerwald Seramik Atölyesinde

çalışmalarını sürdürmüştür. Yurda döndükten sonra 1964 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde Öğretim Üyesi olarak başlayan sanatçı 1970 yılında profesörlüğe yükselmiştir (Tansuğ, 2008).

Diren, seramik sanatının çağdaş gelişimine öncülük eden isimlerden biri olmuştur. Öğrencilik yıllarında başladığı çalışmalarını, o dönemlerde Göksu'da Hasan Usta'nın çömlekçi atölyesinde yapma olanağı bulmuştur. 1955'te yurt dışına çıkan Sadi Diren, Almanya'da kaldığı dokuz yıl boyunca yalnız sanat seramiğini değil, endüstri seramiğinin de gizlerini çözme ve çeşitli şekillerde uygulama fırsatını buldu. Yurtdışında geçen bu süre içinde, 1955-59 arası Diren'in biçimlerde sadelik, yüzeylerde süslemenin ön planda uygulandığı yapıtlarının, 1960-63 arası ise seramikte ilk duvar resimlerinin dönemleri olarak adlandırılabilir. Gene özgün, çeşitli sır tekniklerine ait buluşları, onun bu dönemlerinin yapıtlarında görülür (Ağatekin, 2002).

Resim 4 Sadi Diren, Retrospektif sergisinden.

Diren'in çalışmalarında da disiplinler arası ilişkiler yoğun bir şekilde gözlenmektedir. Tanrısal bir güç, bir idol olarak kadını simgeleyen soyut kibebe formları ile bedensel güç ile ilişkilendirilen ve erkeği simgeleyen boğa biçimlerinin özgün yorumlarını yapan sanatçı, ustaca kullandığı renkler ve dokular ile uluslararası arenada hak ettiği başarıyı elde etmiştir. Sanat alanlarına bir bütün olarak bakan ve çok yönlü bir sanatçı olmayı kendine hedef alan Diren'in özellikle 2009 yılında Kibebe Sanat Galerisinde gerçekleştirdiği "Sadi Diren Retrospektif 1957-2008" (Resim.5) sergisinde sanatın farklı alanlarında ürettiği eserleri ve aralarındaki sağlam ilişki net bir şekilde gözlenmektedir.

Ustası olduğu biçimsel ve teknik çözümlenmeleri bir kenara bırakarak farklı malzemelerin olanaklarını kullanma cesaretini gösteren sanatçı, Anadolu uygarlıklarının zengin mirasından yararlanarak şekillendirdiği seramik çalışmalarını, bronz heykellere ve özgün baskılara da aktarmıştır. Özgün baskılarını oluştururken Süleyman Saim Tekcan'dan destek almış, çok soru sormuş, aldığı cevaplar doğrultusunda sayısız eskiz yapmıştır (Gökkaya, 2013).

1971'de Faenza Enternasyonal Çağdaş seramik sergisine, 1962 yılında Londra Enternasyonal seramik sergisine, Vallauris enternasyonal sergisine yarışmasına iştirak etmiş ve taksim sanat galerisinde sergi açmıştır. Açtığı 40 sergiden 28'i kişisel 11'i grup sergisi olup, bunların 15'i Türkiye'de 25'i dış ülkelerde açılmıştır. İş Sanat Kibele Galerisi'ndeki toplu sergisi ile 2009 Sedat Simavi Görsel Sanatlar Ödülü'nü almıştır (<http://www.belgeler.com>). Sadı Diren'in eserlerinin bulunduğu müzeler, Düsseldorf Hetjent Museum, Türkiye'de Devlet Resim ve Heykel Müzesi; koleksiyoncular, Dr. Adriano Totti (Milano), Peter, Florack (Düsseldorf), Dr. Funke Kaiser (Köln), Keramik Weber (Köln) (lebriz.com).

Turan Erol

1927 yılında Milas'ta doğan Turan Erol, 1951'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümünü bitirdi. 1961 yılında Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde 'Tırpan' adlı resmiyle ikincilik ödülü aldı ve ardından Paris'e gitti (Demirel, 2003, 85). 1963-64 yılları arasında Fransız hükümetinin bursuyla Paris'te çalışmalarda bulunmuştur. 1963-73 yılları arasında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, 1965-87 yılları arasında da Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim üyesi yapmıştır. 1978-79 yıllarında Kültür Bakanlığı Plastik Sanatlar Kurul Başkanlığı, 1983-87 yıllarında da Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev almıştır. 1987'de Hacettepe Üniversitesi'ne Profesör olarak geçen sanatçı, 1990 yılında kendi isteğiyle emekli olmuştur (Çelebi, 2013).

Turan Erol, önce kendi öz kültürümüzden yola çıkan "Türkiyeli" bir ruha sahip sanat anlayışını peyzajın yanı sıra natürlmort, portre gibi farklı temalarla birlikte neredeyse tüm sanat yaşamı boyunca esas itibarıyla dış dünya gerçekliğini soyutlamaya dayanan bir betimlemelerine yansıtmıştır. Lekeci anlayışının yanı sıra renkçi bir anlayışa da sahip olan Turan Erol, resimlerinde doğanın bir "içgörü"ye dayalı birleşimi göze çarpan resimlerinde, kimi zaman Anadolu'nun terk edilmiş bozkırını, hareketsiz ağaçlarını, ıssız sokakları ve evlerini, kimi zamansa anıtsal nitelikte görkemli dağlarını konu edinmiştir. Turan Erol, gerek yaşayan,

gerekse kendi dönemindeki ressamın arasında, pek çok müze ve koleksiyonda yer alan yapıtlarıyla, eğitimciliğiyle, yazılarıyla ve sürekli araştırma eğilimli bilimsel tavrıyla çağdaş Türk resim sanatına iz bırakmış güçlü kişiliklerinden biridir. Sanat serüveninde birlikte yola çıktığı On'lar Grubu'ndaki ortak düşüncelerden kopmayan Turan Erol, kendi kültürel birikiminden ve geleneklerinden yola çıkarak kendi tarihsel yaratım bilinciyle, Türkiye'de çağdaş sanat kültürünün gelişmesinde önemli katkıları bulunan isimlerin başında gelmektedir (Karaaslan, 2018).

Resim 5 Turan Erol, Milas.

Sanatçının resimlerinde dışavurumcu bir anlatım görülmekte, tam ve soyut hiçbir nesnel elemanla bağ kurmayan çalışmalardan uzak durduğu izlenmektedir. Doğa kaynaklı soyutlama ile görüngü dünyasına bağlı olarak sanatsal çalışmalarını geliştirmiştir. Çalışmalarında bozkırı, gecekondu, Milas'ı (Resim.4), kömürleri, dağları, köprüleri, yolları, karlıları tema olarak seçen sanatçı siyah ve beyazın karşı konulmaz güzelliklerini resimlerinde kullanmıştır (Demirel, 2003: 85-87). Turan Erol sanatçı kişiliğinin yanı sıra, yazar ve eleştirmen yönüyle de sanata dair görüşlerini aktarmış; makaleleri, eleştirileri, günlük yazıları, sergi değerlendirmeleri ve kitapları ile önemli bir hafıza oluşturmuştur. Sanatçı yurt içinde ve yurt dışında birçok sergi açmış çeşitli kuruluşlardan ödüller almıştır.

Devrim Erbil

1937'de Uşak'ta doğan Devrim Erbil, 1959 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. Halil Dikmen ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun atölyelerinde çalıştı. 1961-1962 yıllarında İstanbul'un özel liselerinde resim ve sanat tarihi öğretmenlikleri yaptı. Ardından mezun olduğu Güzel Sanatlar Akademisi'ne

resim asistanı olarak girdi. 1970 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden doçentlik, 1981 yılında Profesörlük unvanı aldı. 1985`te Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Başkanlığı, 1988`de Yıldız Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Başkanlığı, 1990 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevine getirildi (devrimerbil.com/tr).

Resim 6 Devrim Erbil, İstanbul.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisi olan Erbil, felsefi alt yapısında tasarım ilkelerinin kullanımda geleneksel sanatlara göndermeleri ve modern üslubuyla ortaya çıkan bir sanatçıdır. Sanatçının özgün sanatı, gelenekselin yorumu ve gelenekselin modernde varlık bulmasıdır. Erbil'in çalışmalarında bir tasarım elemanı olan çizginin üstünlüğünü önde tutmamız gerekir (Atalay, 2012). Erbil'in doğa çıkışlı resimlerinde bir yanılsama oyunu şeklinde ortaya çıkan ve çizgilerinden kaynaklanan titreşim, giderek tuval yüzeyine egemen olan ve karmaşa ifadesi gibi duran genel bir etkiye dönüşür. Aynı zamanda düzenin ve vazgeçilmez ritmin kaynağı olarak da ortaya çıkan bu titreşim onun sanatının en belirgin özelliğidir (Resim.6) (Sağlam, 2002).

Devrim Erbil, sanatçı ve eğitimci kimliğinin yanı sıra Türk sanatını ileriye taşıyacak önemli çalışmalara imza atmıştır. 1969'da Türk Çağdaş Ressamalar Derneğine, 1975'de Görsel Sanatçılar Derneğine başkanlık yapmış; 1979 ile 1982 yılları arası Resim Heykel Müzesi müdürlüğünü yürütmüş ve 1980 yılında Resim Heykel Müzeleri Derneğinin kurulmasına öncülük etmiştir. Ulusal ve uluslararası birçok koleksiyonda resimleri bulunan sanatçı, sanat bayramlarına, sempozyumlara, konferanslara, fuarlara ve çalıştaylara katılımıyla sanatsal etkinliklerde aktif rol oynamıştır. Sayısız kişisel sergi ve karma sergide yer almıştır. İstanbul'daki

atölyesinde yağlı boya, halı, mozaik, gravür vb. birçok teknikle üretmeye devam eden sanatçı, 8 Ekim 2015 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezinde "Akademi'de 50 Yıl" adlı sergisini açarak yarım asırlık üretimini bir bütün olarak izleyiciye sunmuştur (Beyaz, 2016).

SONUÇ

Sanat bir milletin kalkınmasında önemli kaynaklardan, ilerleyişinin en önemli göstergelerden biridir. Bu nedenle devletlerin sanat alanında sahip olduğu verileri yönlendiren etkilerin başında kültür ve sanatın oluşumunda devlet desteği gelmektedir. Devletin ekonomik ve hukuksal yaptırımları sanatı etkilemektedir. Devletin sanat alanındaki desteği sanatın, sanatçının koruyucusu ve çalışma olanakları sağlayarak hamisi olmalıdır. Tarihsel süreç içinde, sanatçıyı koruyan devletler, onun etkileyicilik gücünden yararlanarak, bu önemli gruba her zaman çalışma alanı sağlanmıştır (Erbay, 2018)

Ülkemizde 1971-1991 yılları arası Kültür Bakanlığı'nın tavsiyesi, Cumhurbaşkanlığı'nın onayı ile Türkiye'yi yurtdışında temsil eden kişilere 'devlet sanatçısı' unvanı verildi. Bu unvan ile maaşa bağlanan sanatçılara yurtdışı seyahatlerinde birtakım ayrıcalıklar sağlanmıştır. Plastik sanatlar alanında çalışan sanatçılarımıza ilk kez 1991 yılında devlet sanatçısı unvanı verilmiştir. Bu sanatçılarımız; resim alanında Ali Avni Çelebi, Sabri Berkel, Turan Erol, Devrim Erbil; heykelde Zühtü Müridoğlu, Hüseyin Anka Özkan, Hüseyin Gezer; seramik sanatı alanında ise Füreyya Koral, Sadi Diren bu unvana layık görülmüştür. Kamuoyunda tartışma konusu olan unvanı bazı sanatçılar reddetti. Bu sanatçılardan plastik sanatlar alanında çalışmış heykeltıraş Zühtü Müridoğlu ve Hüseyin Gezer; seramik sanatçısı Füreyya Koral bu unvanı kabul etmediler.

Bu çalışma ile incelediğimiz sanatçıların plastik sanatlar alanında Türk sanatına önemli katkılar sağlayan, Türk sanatının ulusal ve uluslararası arenada tanınması adına önemli faaliyetleri olan kişiler olduğu görülmektedir. Sanatçılarımız, çağdaş Türk sanatına yeni boyutlar kazandıran önemli sanat grupları, dernekler, kurum ve kuruluşların oluşturulmasına öncülük etmiş, uzun yıllar faaliyet göstermişlerdir. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda gösterdikleri başarılar ile katıldıkları sergi ve bilimsel faaliyetlerle ülkemiz sanatını bilimsellik ve küresellik üzerine inşa etmişlerdir. Ayrıca yetiştirdikleri genç sanatçılar ile Türk sanatının gelecek kuşaklara aktarılmasında çok önemli katkıları olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağatekin, M. (2002). "Dünya'da ve Türkiye'de Çağdaş Seramik Sanatının Oluşum Süreci". *Anadolu Sanat*. Sayı 12, 1-15.
- Atalay, M.C. (2012). "Türk Minyatür Sanatının Tasarım Örneklerinin Türk Resminde Varlık Bulması". *Akdeniz Sanat Dergisi*. 5 (10), 8-20.
- Aygün, P. Y. (2010). "Sabri Berkel'in Türk Resmindeki Özgün Yeri". <http://www.aplusyasam.com/sanat/sergi/153-sabri-berkel-turk-resim-sanati>. Erişim Tarihi: 09.04.2013.
- Bayraktar, A. (2011). *Sabri Berkel'in Türk Resim Sanatı İçerisindeki Yeri ve Önemi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Beyaz, G. G. (2016). "Devrim Erbil'in Sanatı ve İstanbul Temalı Gravürleri". *Uluslararası İstanbul Baskı Resim Etkinlikleri Bildiri Kitabı*, İstanbul: Tor Ofset.
- Çelebi, T. (2013). *D Grubu'nun Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Resmine ve Eğitime Katkısı*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Demirel, S. (2003). *Belgesel Filmlerde Görsel Tasarım Sorunları ve Turan Erol Belgeseli*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Devlet Sanatçısı Olacak ve Bu Haktan Yararlanacaklar ile Bunların Nitelikleri ve Seçimleri Hakkında Yönetmelik
- Erbay, M. (2018). "Sanat Politikası Paydaşları: Devlet, Özel/Özerk Kurumlar, Bireyler, Kamu". *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. Sayı 31, 90-93.
- Gökkaya, E. K. (2006). *Türk Resminde Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gelişen Geometrik Biçim Anlayışı ve Figüratif Türk Resmine Etkileri*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- (2013). "Disiplinler Arası Sanatsal İfade: Ressam Seramikçiler-Seramikçi Ressamlar". *Sanat Dergisi*, Sayı 24, 25-40.
- Gören A. K. (2003). "Tuval Üzerinde Mantıklı Yansımalar". *Antik Dekor*, Sayı 78, 100-110.
- Karaaslan, E. (2018). *On'lar Grubu'nun Çağdaş Türk Sanat Eğitime Yansımaları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Kovancılar, B., Kahrıman, H. (2007). "Devlet-Sanat İlişkisi: Sanat Desteklerinin Dayandığı Argümanlar". *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Sayı:513.
- Özkarakoç, Ö., Tükel, D. (2013). "Hüseyin Anka İle Görünenin Ötesindeki Gerçekliğe Uzanan Bir Serüven: Mimar Sinan Heykeli", *İDL*, 2(6).
- Sağlam, M. (2002). "Devrim Erbil'in Resimlerinde Dışavurumsal Niteliği Barındıran Soyutlama Üzerine", <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1181/172754.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, E. (2019). "Cumhuriyetin ilk yıllarında Edirne'de Heykel (1927-1937)". *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (17), 240-261.
- <http://www.belgeler.com/blg/2y4/sadi-diren>, Erişim Tarihi: 11.04.2013
- <http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=612§ion=120&lang=tr&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0>, Erişim Tarihi: 11.04.2013
- http://www.devrimerbil.com/tr_main.html, Erişim Tarihi: 12.04.2013
- <http://www.guzelsanatlar.gov.tr/TR,3198/ali-avni-celebi.html>, Erişim Tarihi: 12.04.2013
- <http://www.guzelsanatlar.gov.tr/TR,3235/sabri-berkel.html>, Erişim Tarihi: 04.04.2013